

สถานการณ์โรคซิคุนงุนยา

พัชนี นัครา*

ปี 2557 เชื้อไวรัสซิคุนงุนยาสายพันธุ์
Central/East African กลับมาระบาด
ในกลุ่มคนที่ยังไม่มีภูมิคุ้มกันโรค
การควบคุมโรคให้ได้ผลต้องทำลายแหล่ง
เพาะพันธุ์ยุงลายสวนและป้องกันตนเองไม่ให้ยุง
กัดไปพร้อมๆ กัน

แหล่งข้อมูล

- สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

* สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ สงขลา ๑๒E-mail: pnakkhara@gmail.com

โรคซิคุนงุนยาเป็นโรคติดเชื้อไวรัสที่มียุงลายบ้านและยุงลายสวนเป็นพาหะนำโรคในประเทศไทยพบการติดเชื้อซิคุนงุนยาในยุงลายสวนมากกว่ายุงลายบ้านประมาณ ๕ เท่าโรคซิคุนงุนยามีรายงานการระบาดครั้งแรกใน

ประเทศแทนซาเนีย เมื่อปี ๒๔๙๖^๒ ในปี ๒๕๔๗-๒๕๕๒ โรคกลับมาระบาดใหญ่ในหลายประเทศของทวีปเอเชีย แอฟริกา และขยายวงกว้างไปถึงบางประเทศของยุโรปและอเมริกา^{๓-๖} เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามประเทศที่โรคเคยระบาดมาแล้วก็อาจเกิดระบาดซ้ำได้อีกใน ๔-๘ ปี^๗

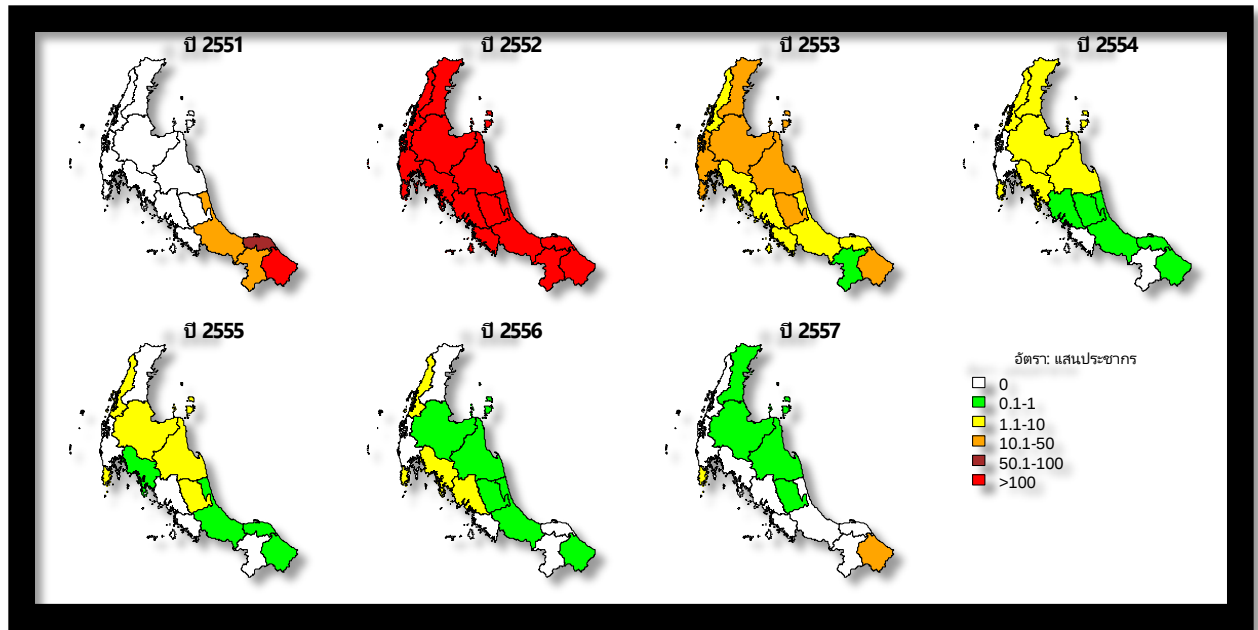
ประเทศไทยมีการรายงานผู้ป่วยครั้งแรกเป็นสายพันธุ์ Asian เมื่อปี ๒๕๐๑ ซึ่งเป็นครั้งแรกในเอเชียอาคเนย์^๘ การระบาดใหญ่ของโรคชิคุนกุนยาครั้งล่าสุดเกิดขึ้นในภาคใต้เมื่อปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒ ซึ่งการระบาดมีจุดเริ่มต้นมาจากอำเภอเยื่อ จังหวัดนราธิวาส หลังจากนั้นโรคได้แพร่กระจายอย่างรวดเร็วไปทั่วภาคใต้และทุกภูมิภาคของประเทศไทย (ภาพที่ ๑) สาเหตุการระบาดครั้งนี้เกิดจากเชื้อไวรัสชิคุนกุนยาสายพันธุ์ Central/East African ซึ่งไม่เคยระบาดในประเทศไทยมาก่อนและเป็นสายพันธุ์เดียวกันกับที่กำลังระบาดไปทั่วโลกในขณะนั้น รวมทั้งสายพันธุ์นี้มีการกลายพันธุ์ของยีน E๑-A๒๖V โดยเชื้อไวรัสสามารถแบ่งตัวได้ดีในกระเพาะอาหารของยูงลายสว่นประมาณ ๔ เท่า^๙

สำหรับในภาคใต้ ข้อมูลจากสำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค^{๑๐-๑๒} พบว่าปี ๒๕๕๒ ทุกจังหวัดมีอัตราป่วยด้วยโรคชิคุนกุนยามากกว่า ๑๐๐ ต่อประชากรแสนคน อัตราป่วยสูงสุดในจังหวัดนราธิวาส ส่วนจังหวัดสตูลมีอัตราป่วยต่ำสุด ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ เป็นต้นมาอัตราป่วยลดลงเป็นลำดับแต่ในปี ๒๕๕๗ โรคชิคุนกุนยาได้กลับมาระบาดอีกครั้งในจังหวัดนราธิวาสแต่ลักษณะการระบาดเป็นกลุ่มก้อนเล็กๆ ในบางพื้นที่ข้อมูลจากสอบสวนโรคพบว่าผู้ป่วยกลุ่มนี้เป็นผู้ป่วยที่ไม่เคยมีประวัติการติดเชื้อหรืออาการที่เข้าได้กับโรคชิคุนกุนยามาก่อน

สำหรับปัจจัยสนับสนุนให้โรคชิคุนกุนยาระบาดอย่างรวดเร็วในภาคใต้นั้นเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ในภาคใต้เป็นสวนยางพารา (ร้อยละ ๘๐) และประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา (ร้อยละ ๖๐)^{๑๓} โดยช่วงเวลาทำงานในสวนยางเป็นเวลาเดียวกับการออกหากินของยูงลายสว่น^{๑๔}

จากการควบคุมการระบาดของโรคชิคุนกุนยาที่ผ่านมาพบว่าข้อมูลที่ได้จากระบบรายงาน passive surveillance แบบ hospital-based ยังไม่ไวพอที่จะควบคุมโรคได้ทันเหตุการณ์เนื่องจากผู้ป่วยร้อยละ ๕๐ ไม่ได้มารับการรักษาในสถานบริการของรัฐบาล^{๑๕} ดังนั้น ควรทำ active surveillance เสริมคู่ขนานจากเครือข่ายไปพร้อมกัน เช่น ร้านขายยาหรือคลินิกเอกชน เพื่อให้มีข้อมูลประเมินสถานการณ์โรคได้ใกล้เคียงกับสถานการณ์การเกิดโรคที่เป็นจริงมากที่สุด นอกจากนี้ในการควบคุมโรคชิคุนกุนยาซึ่งมียูงลายสว่นเป็นพาหะนำโรคโดยการพ่นสารเคมีให้ครอบคลุมพื้นที่สวนทั้งหมดนั้นทำได้ยากและไม่คุ้มค่า ดังนั้นการป้องกันตนเองไม่ให้ยุ่งัด เช่น การทายากันยุง การสวมเสื้อผ้ามิดชิด รวมทั้งการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยูงลายสว่นบริเวณบ้านใน ระยะ ๕-๑๐ เมตรซึ่งเป็นภาชนะไม้ใช้แล้ว ได้แก่ จอกยากแตก ยางรถยนต์^{๑๖} ไปพร้อมๆ กันจึงจะทำให้การควบคุมโรคชิคุนกุนยาได้ผล

ภาพที่ ๑ อัตราป่วยด้วยโรคชิคุนกุนยา จำแนกรายจังหวัดในภาคใต้ ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๗

แหล่งข้อมูล: สำนักโรคติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

เอกสารอ้างอิง

๑. Thavara U, Tawatsin A, Chansang C, et al. Larval occurrence, oviposition behavior and biting activity of potential mosquito vectors of dengue on Samui Island, Thailand. *J Vector Ecol* ๒๐๐๑;๒๖:๑๗๒-๘๐.
๒. Lumsden WH. An epidemic of virus disease in Southern Province, Tanganyika Territory, in ๑๙๕๒-๕๓. II. General description and epidemiology. *Trans R Soc Trop Med Hyg*. ๑๙๕๕;๔๙:๓๓-๕๗.
๓. Poletti P, Messeri G, Ajelli M, Vallorani R, Rizzo C, Merler S. Transmission potential of chikungunya virus and control measures: the case of Italy. *PloS one*. ๒๐๑๑;๖:๑-๑๒.
๔. Vega-Rua A, Zouache K, Caro V, Diancourt L, Delaunay P, Grandadam M, et al. High efficiency of temperate *Aedes albopictus* to transmit chikungunya and dengue viruses in the Southeast of France. *PloS one*. ๒๐๑๓;๘:๑-๘.
๕. Frank C, Schoneberg I, Stark K. Trends in imported chikungunya virus infections in Germany, ๒๐๐๖-๒๐๐๙. *Vector Borne Zoonotic Dis*. ๒๐๑๑;๑๑:๖๓๑-๖.
๖. Van Bortel W, Dorleans F, Rosine J, Bateau A, Rousset D, Matheus S, et al. Chikungunya outbreak in the Caribbean region, December ๒๐๑๓ to March ๒๐๑๔, and the significance for Europe. *Euro Surveill*. ๒๐๑๔;๑๙:๑-๑๑.
๗. Mohan A, Kiran DHN, Manohar IC, Kumar DP. Epidemiology, clinical manifestations, and diagnosis of chikungunya fever: Lessons learned from the re-emerging epidemic. *Indian J Dermatol*. ๒๐๑๐;๕๕:๕๔-๖๓.
๘. Hammon W, Sather G. Virological Findings in the ๑๙๖๐ Hemorrhagic Fever Epidemic (Dengue) in Thailand. *Am J Trop Med Hyg*. ๑๙๖๔;๑๓:๖๒๙-๔๑.
๙. Thavara U, Tawatsin A, Pengsakul T, Bhakdeenuan P, Chanama S, Anantapreecha S, et al. Outbreak of chikungunya fever in Thailand and virus detection in field population of vector mosquitoes, *Aedes aegypti* (L.) and *Aedes albopictus* Skuse (Diptera: Culicidae). *Southeast Asian journal of tropical medicine and public health*. ๒๐๐๙;๔๐:๙๕๒-๖๒.
๑๐. สำนักโรคติดต่อวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. รายงานเฝ้าระวังประจำปี ๒๕๕๑. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ ๒๔ เม.ย. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก:
http://www.boe.moph.go.th/Annual/Annual%๒๐๒๕๕๑/Part๒_๕๑/Annual_MenuPart๒_๕๑.html

- ๑๑.สำนักโรคบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. รายงานเฝ้าระวังประจำปี ๒๕๕๒.[อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ ๒๔ เม.ย. ๒๕๕๘].เข้าถึงได้จาก:
http://www.boe.moph.go.th/Annual/Annual%๒๐๒๕๕๒/AESR๕๒_Part๒/Month%๒๐๕๒/Month%๒๐๕๒%๒๐ds๘๔.pdf
- ๑๒.สำนักโรคบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. รายงานเฝ้าระวังประจำปี ๒๕๕๓.[อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ ๒๔ เม.ย. ๒๕๕๘].เข้าถึงได้จาก:
http://www.boe.moph.go.th/Annual/aesr๒๕๕๓/AESR๕๓_Part๒/Month/Month%๒๐๕๓%๒๐ds๘๔.pdf
- ๑๓.สำนักโรคบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. รายงานเฝ้าระวังประจำปี ๒๕๕๔.[อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ ๒๔ เม.ย. ๒๕๕๘].เข้าถึงได้จาก: <http://www.boe.moph.go.th/Annual/AESR๒๐๑๑/index.html>
- ๑๔.สำนักโรคบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. รายงานเฝ้าระวังประจำปี ๒๕๕๕.[อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ ๒๔ เม.ย. ๒๕๕๘].เข้าถึงได้จาก:
http://www.boe.moph.go.th/Annual/AESR๒๐๑๒/main/AESR๕๕_Part๒/table๙.pdf
- ๑๕.สำนักโรคบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. รายงานเฝ้าระวังประจำปี ๒๕๕๖.[อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ ๒๔ เม.ย. ๒๕๕๘].เข้าถึงได้จาก:
<http://www.boe.moph.go.th/Annual/AESR๒๐๑๓/table/table๙.pdf>
- ๑๖.สำนักโรคบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. รายงานเฝ้าระวังประจำปี ๒๕๕๗.[อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ ๒๔ เม.ย. ๒๕๕๘].เข้าถึงได้จาก:
<http://www.boe.moph.go.th/boedb/surdata/disease.php?dcontent=old&ds=๘๔>
- ๑๗.สมบุรณ์ พุกษานุศักดิ์. สถานการณ์ไม่ยั้งพาราของไท.สวณยงพารา.๒๕๕๕;๓:๒-๖.
- ๑๘.Wonghiranrat W, Moonmek S, Sriplog W. Biting time of *Adesalbopictus* Technical Consultation on the Re-emergence of Chikungunya fever; ๒๖-๒๘ August ๒๐๐๙; Graceland, Phuket Thailand.
- ๑๙.สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๑๒ จังหวัดสงขลา. ไข้ปวดข้อยุ่งลายในภาคใต้ตอนล่าง.สงขลา: ธีระวัฒน์เซ็นเตอร์;๒๕๕๓.